

ОЛЕГ ТИМОШЕНКО (До 75-річчя від дня народження)

Мабуть, у сучасному професійному музичному мистецтві України немає митця, в житті якого помітну роль не відіграв би видатний громадський діяч, диригент, педагог Олег Семенович Тимошенко, ім'я якого упродовж понад п'ятдесят років пов'язане з серцевиною музичного мистецтва Києва — Київською державною консерваторією імені П. І. Чайковського, яка за ректорства О. Тимошенка стала високопрофесійним музичним навчальним закладом, що відповідає сучасним світовим вимогам підготовки майбутніх професіоналів — педагогів-музикантів та виконавців. Завдяки успішній багаторічній праці ректора О. Тимошенка і його колег-однодумців, пов'язаній зі збереженням, розвитком та передачею нащадкам славетних традицій світового й вітчизняного музичного мистецтва, Київська консерваторія першою серед вищих мистецьких навчальних закладів України здобула 1995 р. статус Національної (нині — Національна музична академія України імені П. І. Чайковського).

Під безпосереднім керівництвом О. Тимошенка як видатного фахівця хорового мистецтва, педагога, професора НМАУ ім. П. І. Чайковського впевнено ввійшли у світ музики і стали відомими хормейстерами вихованці академії П. Ковалик, В. Петриченко, В. Рубель, Є. Савчук, А. Шейко, І. Шилова та інші, які очолюють нині провідні хорові колективи і творять історію музичного життя в Україні та за її межами. Завдяки багаторічній новаторській педагогічній праці академіка О. Тимошенка країна має сьогодні високопрофесійну національну педагогічну школу з підготовки майбутніх майстрів в усіх без винятку галузях музичного мистецтва.

О. Тимошенко — один із засновників Академії мистецтв України, академік, народний артист України, професор. Його обрано президентом Асоціації діячів музичної освіти і виховання України, секретарем Національної всеукраїнської музичної спілки. Важливою складовою творчого життя Олега Семеновича є здійснення ним значної організаційної, музично-громадської роботи, активне сприяння інтеграції музично-освітніх, композиторських та виконавських надбань нашої держави за її межами.

Академік О. Тимошенко є віце-президентом товариства «Друзі України у Швейцарії», членом правління Українського відділення при Міжнародній музичній раді ЮНЕСКО, президентом «Green Cross Ukraine», головою оргкомітетів і журі ряду міжнародних конкурсів, фестивалів, тривалий час обіймав посаду віце-президента музичної секції Українського товариства дружби та культурних зв'язків із зарубіжними країнами. Завдяки зусиллям О. Тимошенка НМАУ ім. П. І. Чайковського стала членом Європейської Асоціації консерваторій, академій та вищих музичних шкіл, уклала ряд угод з національними музичними установами, музичними центрами Голландії, Італії, Німеччини, Південної Кореї, Франції, Швейцарії та інших країн світу.

Плідна творча, громадська діяльність О. Тимошенка відмічена високими державними нагородами: він — повний кавалер ордена «За заслуги», нагороджений орденом «Знак пошани» (1986), Почесними грамотами Президії Верховної Ради УРСР (1982), Верховної Ради України (2002), Кабінету Міністрів України (1998), Золотою медаллю АМУ (1999), почесною відзнакою Міністерства культури і туризму України «За досягнення в розвитку культури і мистецтв» (2007), іншими відзнаками, у тому числі зарубіжних країн. За заслуги в розвитку духовності України, утвердження єдиної помісної церкви О. Тимошенка нагороджено орденом

Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня (2002); орденом Святих Рівноапостольних Кирила і Мефодія (2007).

Фундатор національної педагогічної хорової школи Олег Семенович Тимошенко народився 4 грудня 1932 р. у м. Кремінне Луганської області. Коріння його глибинної поваги до історії України, живого інтересу до традицій української народної культури, зокрема до вокально-хорової музики, сягає ранніх років дитинства, що минули у місті Рубіжному Луганської області. Щирою любов до музичного мистецтва Олег Семенович успадкував від батьків — Олександри Антонівни та Семена Іларіоновича, які активно сприяли розвиткові природного музичного обдарування сина.

Любов до музики, бажання здобувати знання в царині музичного мистецтва не згасли і в жахливі 1941–1945 рр. Творчо-романтична музична атмосфера повоєнних років, знайомство з традиціями українського фольклору сприяли усвідомленню О. Тимошенко власного життєвого призначення, що виявилось доволі рано. Свої перші навички хормейстера, які є достатньо складними і зазвичай з'являються внаслідок копіткої практичної роботи та відповідної професійної підготовки, Олег Тимошенко продемонстрував у 15 років, створивши хоровий колектив, що згодом посів перше місце на міському огляді художньої творчості в місті. Наразі майбутній професіонал так окреслив своє творче кредо: завжди прагнути досконалості, переконливості музично-інтерпретаційної творчості, орієнтуватися на найкращі досягнення вітчизняної і світової мистецької практики, опікуватися творчою самореалізацією мистецьких колективів, невинно плекати їх творчий дух, досягати найвищих показників академічного співу.

Упродовж багатьох років під безпосередньою опікою випускника Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського (випуск 1960 року) Олега Тимошенка перебували такі відомі сьогодні музичні колективи, як хор Київської державної консерваторії, Молодіжна хорова капела профтехосвіти, телебачення і радіо, Заслужена хорова капела УРСР Південно-західної залізниці та ін. При цьому за будь-яких суспільно-політичних обставин О. Тимошенкові вдавалося дбайливо зберігати і передавати майбутнім поколінням музикантів класичні традиції українського народного хорового співу. Глибоке переконання диригента в тому, що хорові колективи мають і здатні досягати високомистецьких результатів, повною мірою підтверджується високою оцінкою з боку фахівців хорових колективів, яким пощастило розвиватися під керівництвом диригента О. Тимошенка.

З почуттям щирої вдячності, глибокої поваги згадує О. Тимошенко своїх учителів — корифеїв музичного мистецтва М. Вериківського, О. Гродзинського, М. Канерштейна, П. Козицького, І. Паторжинського, М. Щоголя та інших, від яких ще студентом успадкував любов до справжніх цінностей, класичних традицій хорової музики. В період навчання у Харкові найдорожчими були часи спілкування з професором З. Заграничним та Є. Конопльовою. Теплі спогади пов'язані також з іменами Г. Верьовки, З. Гайдай, М. Донець-Тессейр, Б. Лятошинського, К. Михайлова, Н. Рахліна, Л. Ревуцького, Є. Сливака, О. Шреер-Ткаченко, А. Штогаренка, А. Янкелевича та інших видатних діячів музичного мистецтва, співпраця з якими на виконавсько-педагогічній ниві стала для О. Тимошенка особливо дорогим дарунком долі.

Творче педагогічне і виконавське кредо та особиста мистецька практика стали міцним підґрунтям вищої академічної освіти й основою надзвичайно дбайливого ставлення О. Тимошенка до збереження кращих надбань вітчизняної культурно-мистецької спадщини, усвідомлення необхідності врахування принципу історизму в процесі розвитку й становлення вищих мистецьких навчальних закладів. За переконанням Олега Семеновича, молодь має вивчати і продовжувати задуми, прагнення М. Лисенка, Р. Глієра, О. Кошиця, В. Пухальського, Б. Яворського та інших видатних діячів музичного мистецтва, які свого часу багато зробили для становлення вітчизняної музичної освіти і виконавства.

Ще однією яскравою рисою творчо-пошукової й педагогічної діяльності О. Тимошенка є те, що в його особі гармонійно поєдналися світ науки і мистецтва. Плекаючи кращі традиції

диригентсько-хорової майстерності, професійного співу, він ніколи не залишає поза увагою проблеми мистецтвознавчої науки, всіляко сприяє невпинному зростанню її рівня за будь-яких умов, що їх надає доля.

Особливу увагу О. Тимошенко приділяє науково-методичній роботі. Ним створено ряд навчальних програм, видано наукові праці, присвячені проблемам мистецької освіти, зокрема такі, як «Українська хорова література», «Хорова творчість А. Я. Штогаренка»; з його ініціативи створено двотомне видання «Хрестоматія з хорового диригування» для вищих музичних навчальних закладів; ним опубліковано ряд фундаментальних статей з проблем розвитку міжнародних зв'язків у галузі музичної освіти і мистецтва. Професор О. Тимошенко започаткував такі відомі наукові періодичні видання, як «Українське музикознавство», «Науковий вісник НМАУ» та інші, тривалий час був членом редакційної колегії журналу «Музика», а нині є членом редакційних колегій фундаментальних видань АМУ, журналу «Музичний альманах», «Українська музична газета» та ін [2].

Життя Олега Семеновича — це процес постійного життєвого саморозвитку, самовдосконалення з метою розвою українського класичного музичного мистецтва, а також переконливий приклад глибоко гуманного, добропорядного й оптимістичного ставлення до навколишнього світу, до людей, в становленні творчої і житейської долі яких неодноразово брав безпосередню вирішальну участь.

Не випадково знаний сучасний український композитор Леся Дичко присвятила Олегові Семеновичу Тимошенку хоровий концерт «Краю мій рідний!». Ім'я О. Тимошенка невід'ємне від створення Лесею Дичко ще одного унікального твору — концерту-спектаклю «Швейцарські фрески». Присвячений Елізабет Цюблін Тимошенко та Олегу Семеновичу Тимошенку, цей твір увійшов в історію музичного життя Києва як яскравий приклад плідності взаємодії самотньої музичної культури України і яскравого, багатоговікового культурного досвіду Швейцарії.

Виконання «Швейцарських фресок» Лесею Дичко 5 вересня 2002 р. в рамках XIII Міжнародного фестивалю «Київ-музик-фест» стало визначною культурною подією міжнародного значення. За спогадами композитора, О. Тимошенко безпосередньо сприяв вирішенню проблеми, пов'язаних зі створенням та виконанням цього твору, як завжди — щиро і самовіддано віддаючи себе мистецтву.

Працюючи на посаді ректора НМАУ ім. П. І. Чайковського, О. Тимошенко втілював у життя свої переконання в тому, що ректор вищого музичного навчального закладу — це, насамперед, художній керівник, головним завданням якого має бути моделювання і практична реалізація творчої концепції розвитку цього закладу. Концепція повинна відповідати запитам суспільства й сучасним освітнім мистецьким стандартам, тому необхідно використовувати новітні інформаційні технології, розвивати актуальні напрями розвитку всіх галузей музичного мистецтва.

Виходячи з таких ідей, О. Тимошенко разом зі своїми однодумцями створив новаторську, фундаментальну наукову базу становлення і розвитку музичної освіти, що відповідає сучасним світовим стандартам, започаткував аспірантуру, докторантуру, спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій, виконавські та історико-теоретичні кафедри, навчальні лабораторії з фольклору, музичної педагогіки, музичної акустики, музично-інформаційних технологій, музичної україністики та інші. За словами М. Степаненка, цілеспрямовані зусилля дбайливого господаря, талант митця і громадського діяча, високі творчі задуми щодо подальших шляхів розвитку українського музичного мистецтва дозволили О. Тимошенкові об'єднати у лавах професорсько-викладацького складу НМАУ ім. П. І. Чайковського найкращі сили всіх галузей музичної педагогіки та виконавства.

Як академік-секретар відділення музичного мистецтва Академії мистецтв України О. Тимошенко також зумів об'єднати творчі зусилля видатних виконавців, педагогів-музикантів держави і спрямувати діяльність відділення на проведення мистецьких, наукових заходів загально-

державного значення — всеукраїнських наукових, науково-практичних конференцій, круглих столів, фестивалів, конкурсів тощо.

Знайомство і співпраця з митцем — неординарна подія у житті багатьох представників вітчизняної і світової музичної спільноти. Професора О. Тимошенка щиро цінують численні учні, колеги, друзі, імена яких уже також стали історією музичного мистецтва. Зокрема, охоче діляться своїми теплими, зворушливими спогадами про спілкування з митцем на сторінках багатьох періодичних видань, монографій, статей про його життя і творчість академіки АМУ Н. Герасимова-Персидська, М. Мащенко, Є. Савчук, М. Чембержі, члени-кореспонденти АМУ М. Скорик, М. Черкашина-Губаренко, а також доктор мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, академік Міжнародної академії інформатизації М. Давидов, народна артистка України, народна артистка СРСР, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка Є. Мірошниченко, народний артист України, кандидат мистецтвознавства М. Степаненко, заслужена артистка України, професор Л. Цвірко, доктор мистецтвознавства, професор С. Тишко, заслужений діяч мистецтв України, професор Р. Кофман та ін.

Цікаві думки про досвід спільної діяльності з О. Тимошенком залишили член-кореспондент АМУ, доктор мистецтвознавства, професор І. Котляревський, член-кореспондент АМУ, доктор мистецтвознавства, професор А. Лашенко, заслужений діяч мистецтв України, професор І. Рябов та інші. Загалом життєвий шлях О. Тимошенка перетинається з багатьма ланками як мистецького, культурного, так і громадсько-політичного, економічного життя України: навіть стислий огляд результатів його особистих зусиль вимагає широкого монографічного формату [1].

Відаючи належне вагомим результатам музично-громадської, музично-виконавської, адміністративно-керівної роботи Олега Семеновича Тимошенка, не можна обминути особливу ланку його творчого життя — понад сорокарічну працю на педагогічній ниві, ниві навчання і виховання майбутніх професійних хормейстерів. За визнанням ювіляра, ця ланка завжди була найважливішою складовою його життя, сферою особливих переживань, прагнень, зусиль і сподівань. Присвятивши своє життя педагогічній роботі, О. Тимошенко виховав плеяду диригентів, які нині очолюють професійні хорові колективи, стали лауреатами міжнародних та всеукраїнських конкурсів. Серед його учнів — генеральний директор, художній керівник і головний диригент Національної заслуженої академічної хорової капели «Думка», народний артист України, лауреат Національної премії ім. України ім. Тараса Шевченка, академік Академії мистецтв України, завідувач кафедри хорового диригування НМАУ, професор Є. Савчук; диригент Національної заслуженої академічної хорової капели «Думка», народний артист України, професор В. Петриченко; хормейстер Національної опери України, заслужений діяч мистецтв України, професор І. Шилова; художній керівник і диригент камерного хору Кримської державної філармонії «Таврійський благовіст», двічі лауреат Державної премії Автономної Республіки Крим, заслужений діяч мистецтв АРК В. Ніколенко; диригент мішаного хору Інституту мистецтв НПУ ім. М. Драгоманова, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, доцент П. Ковалик; диригент хору «Світоч» Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, заслужений діяч мистецтв України, доцент Л. Шумська; хормейстер мішаного хору Інституту мистецтв НПУ ім. Драгоманова, заслужений працівник культури України, доцент НМАУ ім. П. І. Чайковського, багаторічний асистент Олега Семеновича Н. Величко та ін.

Окремою ланкою музично-педагогічної діяльності ювіляра є сприяння розвитку духовної музики, церковного співу. Сьогодні серед учнів О. Тимошенка — регент чоловічого хору Михайлівського Золотоверхого собору Н. Купчинська; регент мішаного хору собору Живоносне Джерело Києво-Печерської лаври О. Соловей; регенти І. Голота і М. Вандаловський.

Перелік імен засвідчує: перед нами — творча еліта держави в галузі хорового мистецтва. Цей досить переконливий успіх, тріумф О. Тимошенка-педагога є закономірним, адже наріжним каменем його авторських методик стали одвічні, фундаментальні музично-виконавські та педагогічні цінності, серед яких єдність національно-своєрідних особливостей українського

хорового співу та сучасних світових тенденцій, орієнтація на збереження традицій акапельного співу, важливість збереження класично-традиційного та сучасного в музично-інтерпретаційній діяльності тощо.

Та при всьому цьому відомо також, що справжня майстерність педагога полягає не лише в застосуванні найефективніших педагогічних методів, прийомів, не лише у досконалому володінні навичками професійної діяльності. Успішність педагогічної праці зазвичай забезпечується насамперед індивідуальними якостями особистості педагога, його здатністю до професійного саморозвитку і самовдосконалення упродовж життя. І тут вирішальною складовою дива педагогіки постає найголовніше — наявність дару любити учнів, уміння відчувати їх потреби як власні, розуміти і поважати їх індивідуальність і віддавати педагогічній дії всю свою душу.

За словами учнів, колег, друзів ювіляра, Олег Семенович завжди був для них як батько (народний артист України, голова Національної спілки композиторів України Є. Станкович); був дуже вимогливим, виховував у своїх учнів психологічну і музичну волю, поза якою диригентсько-хорова справа неможлива, сприяв їх становленню як фахівців-лідерів, здатних по-справжньому любити мистецтво в собі, а не себе в мистецтві і водночас стимулював розвиток творчої індивідуальності вихованців, навчаючи учнів власним прикладом відданості улюбленій справі, порядності та доброти (народний артист України, академік Є. Савчук); давав учням приклад відданості мистецькій дії (А. Шейко); був зразком людяності (Б. Антків); справжнім Вчителем — адже виявляв турботливе, ніжне ставлення до студентів, ніколи не залишав їх у скруті, дбав про їх професійне становлення не лише в період навчання, а й після його закінчення (І. Шилова).

Отож не випадково особливої значущості набула яскрава подія культурно-мистецького життя України, що сталася 27 грудня 2007 р. у Великому залі Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. За ініціатииви відомих диригентів, керівників хороших колективів — учнів класу О. Тимошенка, які представляють сьогодні своєю творчістю диригентсько-хорову, педагогічну, виконавську школу Олега Семеновича, за підтримки Міністерства культури і туризму України, Академії мистецтв України, ректорату і вченої ради НМАУ імені П. І. Чайковського та Національної всеукраїнської музичної спілки відбувся концерт високопрофесійних хороших колективів під керівництвом колишніх випускників класу Олега Семеновича Тимошенка.

Своє привітання Олегові Тимошенку з нагоди ювілею висловив Президент України Віктор Ющенко (привітання було оголошене начальником управління з гуманітарних питань при Секретаріаті Президента України О. Биструшкіним).

Вітання і квіти з нагоди визначної події передали Прем'єр-міністр України Юлія Тимошенко, мер столиці Л. Черновецький. У своєму виступі заступник міністра культури і туризму О. Бенч підкреслила, що справжній скарб, який своїми руками створив ювіляр, — це його учні, котрі представляють сьогодні вагомий надбання вітчизняного хорового мистецтва у багатьох країнах світу. Тепло вітав колегу з ювілеем корифей українського хорового мистецтва, почесний академік АМУ, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка П. Муравський.

Ювілейний урочистий концерт став, на переконання ювіляра та присутніх, справжньою подією музичного життя України, найдорожчим творчим подарунком вчителю від вдячних учнів, які не просто вийшли на сцену на чолі своїх високопрофесійних, відомих в Україні та далеко за її межами колективів, щоб створити святковий настрій. У цей урочистий вечір вдячні учні від усього серця вшанували свого вчителя і склали Олегові Семеновичу Тимошенку своєрідний «іспит» на високий професіоналізм, виконавську майстерність, наслідування багатовікових традицій музичного мистецтва, що їх втілює в музично-педагогічну практику школа О. Тимошенка.

Піднесена, творча атмосфера концерту, досконалість музичних інтерпретацій виконуваних творів, щире захоплення аудиторії, диригентів та музикантів-виконавців — все це засвідчило, що творчий екзамен був складений блискуче.

У той незабутній день із музичними вітаннями виступили колективи Національної заслуженої академічної капели України «Думка» (художній керівник, диригент — Є. Савчук); Національного заслуженого симфонічного оркестру України (художній керівник, диригент — В. Сіренко); хор студентів НМАУ ім. П. І. Чайковського (художній керівник, диригент — Г. Горбатенко); хор Київського муніципального академічного театру опери та балету для дітей та юнацтва (хормейстер — В. Сиволап); хор Київської дитячої Академії мистецтв (художній керівник, диригент — О. Барановська); Державна чоловіча хорова капела України імені Л. Ревуцького (художній керівник — Б. Антків, головний диригент — Ю. Курач); мішаний хор інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова (диригент — П. Ковалик); лауреат міжнародного фестивалю студентської творчості «Барви осені» ансамбль «Сузір'я лір» інституту мистецтв НПУ ім. М. Драгоманова (художні керівники — В. Касьянов та В. Касьянова); Київський муніципальний хор «Благовіст» (художній керівник та головний диригент — Т. Кумановська, диригент — С. Адаменко); Ніжинський дует баяністів; лауреат міжнародних конкурсів молодіжний хор «Світич» Ніжинського державного університету імені М. Гоголя (художні керівники — Л. Шумська та Л. Костенко); хор хлопчиків та юнаків НМАУ імені П. І. Чайковського (художній керівник та головний диригент — А. Шейко); Київський муніципальний хор «Хрещатик» (художній керівник, головний диригент — П. Струць); жіночий хор інституту мистецтв НПУ імені М. Драгоманова (керівник та головний диригент — Л. Байда); муніципальний хор «Київ» (художній керівник, головний диригент — М. Гобдич); хор Національної радіокомпанії України ім. Г. Майбороди (художній керівник та головний диригент — В. Скоромний).

Музичне святкування ювілею набуло гучного резонансу як серед представників професійної музичної спільноти, так і широкої громадськості, широко висвітлене у засобах масової інформації. У програмі концерту прозвучали твори К. Орфа, М. Гайворонського, Г. Свиридова, А. Свідера, М. Лисенка, А. П'яццолли, В. Зубицького, Г. Гаврилець, Л. Дичко, С. Рахманінова, Ж. Бізе. Заключним акордом концерту став твір М. Бортнянського «Многоліття», що був виконаний всіма учасниками концерту та гостями вечора (диригент — Є. Савчук).

Присутні на ювілейному концерті мали змогу особисто переконатися в одній із вічних істин, у тому, що справжні високі людські почуття — непідробні, а їх плоди є добрими, корисними для людської душі. Любов, щира вдячність і відданість учнів Олега Семеновича Тимошенка вчителю, готовність втілювати в життя започатковані ним високі ідеї продовження славетних традицій українського хорового співу, диригентсько-хорової майстерності створили справжню святкову, не по-зимовому теплу і сонячну атмосферу мистецького дива.

Насамкінець хочеться щиро побажати Олегові Семеновичу Тимошенку міцного здоров'я, щастя й подальших творчих і наукових злетів на ниві української та світової музичної культури!

1. Покликання: життя і творча діяльність О. С. Тимошенка. — К., 2002.

2. Гусарчук Т. В. Олег Семенович Тимошенко. — К., 2007.

Поліна ХАРЧЕНКО

начальник науково-інформаційного відділу АМУ,

кандидат педагогічних наук